
ПРО ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ У 2023 році ТА ЗАВДАННЯ НАСТУПНОГО ПЕРІОДУ

Звітна доповідь Президента НАН України академіка Анатолія Загороднього на сесії Загальних зборів НАН України 24 квітня 2024 року

Шановні колеги!

Вже втретє ми проводимо звітну сесію Загальних зборів під час російської військової агресії. Третій рік в умовах практично неперервних атак працюють наші установи у Харкові, Одесі, Дніпрі, Сумах, Миколаєві. Завдані нам збитки настільки масштабні, що, на жаль, ми і досі не можемо точно встановити їх розміри та передбачити наслідки. Стійкість і, без перебільшення, незламність наших працівників, які попри надзвичайно складні умови продовжують наукові дослідження і зміцнюють нашу оборону і безпеку, не можуть не викликати почуття гордості за нашу Академію.

Але, що найгірше, війна продовжує забирати життя наших колег. 19 із них полягли на полі бою, захищаючи нашу безпеку і свободу, семеро загинули від ворожих обстрілів, залишаються невідомими долі ще двох науковців. Вічна пам'ять і вічна слава загиблим колегам. Багатьох наших працівників війна змусила полишити свої домівки, а 11 % науковців Академії все ще залишаються поза межами України. Кожен день воєнних дій несе нові випробовування, які змушують нас мобілізувати ресурси та шукати нові можливості.

Підводячи підсумки звітного періоду, хотів би насамперед відзначити ті *наукові результати, які отримали наші дослідники*, наполегливо працюючи попри всі труднощі воєнного стану. Наведу лише декілька прикладів.

Математики розробили новий метод керування неголономними механічними системами, який уможлиблює розв'язання задач, як-то

стабілізація стану, відстеження траєкторії та уникнення перешкод, і має великі перспективи використання у рухомих роботизованих системах, зокрема військового призначення. Для нового класу метаматеріалів — ауксетичних матеріалів — механіками запропоновано новий підхід для вивчення їхньої механічної поведінки. Побудовано нелінійні моделі деформування ауксетиків і показано узгодженість теорії та експерименту.

Фізики-теоретики дослідили нову форму сильновзаємодійної матерії — кварк-глюонну плазму, яка згідно із сучасними уявленнями може формуватися на ранніх стадіях протон-протонних та ядро-ядрових зіткненнях на Великому адронному колайдері в ЦЕРНі. Швидке розширення такої речовини перетворює її в адрон-резонансний газ та уможлиблює формування ще однієї екзотичної фази — піонного Бозе-Айнштайнівського конденсату. Пошук сигналів цих нових форм матерії буде здійснюватися у подальших експериментах у ЦЕРНі.

Астрономи спільно з іноземними колегами вперше виявили та пояснили широку депресію в спектрах М-карликів. Ця спектральна особливість свідчить про наявність нового джерела непрозорості в атмосферах пізніх М-карликів і є чутливою до сили тяжіння та металевості зірки.

У рамках експерименту *CUPID-Mo* (Франція) за допомогою криогенних сцинтиляційних болометрів із найвищою на сьогодні точністю виміряно форму спектра та період напіврозпаду ядра молібдену-100 відносно двонейтринного подвійного бетарозпаду. Отримані результати важливі для експериментальної та теоретичної фізики нейтрино, а також дають змогу пояснити одну з найбільших загадок сучасної науки про баріонну асиметрію Всесвіту: чому у Всесвіті ми спостерігаємо матерію без антиматерії у рівній кількості.

Запропоновано концепцію створення та схемне рішення маневрної енергетичної установки на базі малого модульного реактора, яка здатна акумулювати електричну енергію. Унікальність тут полягає у поєднанні інноваційних технологій генерації водню під високим тиском і нових підходів до його використання у сучасних паротурбінних установках. Це дає можливість забезпечити коефіцієнт повернення акумульованої енергії на рівні 70 %, що після гідроакумулюючих електростанцій є найвищим показником серед усіх відомих технологій. Хіміки синтезували новий гібридний нанокompозит на основі частково розкритих багат шарових вуглецевих нанотрубок і графітоподібного нітриду вуглецю. Цей композит може бути використаний для сенсорики, систем отримання «сонячного» водню, кисневих електродів хімічних джерел струму тощо.

Біохіміки вперше виявили, що $\alpha 7$ нікотинові ацетилхолінові рецептори беруть активну участь у запобіганні розвитку патологічних симп-

томів хвороби Альцгеймера, а також досліджено механізми участі таких рецепторів у регуляції нейрозапалення.

Генетики розробили комбіновану терапію асоційованих нозокоміальних інфекцій, викликаних бактерією клебсієла (*Klebsiella pneumoniae*). Терапія являє собою комбінацію двох доступних за вартістю та широко представлених на вітчизняному ринку антибіотиків. Створені препарати було успішно застосовано для комбінованої терапії важких інфекційних захворювань військовослужбовців. На завершальному етапі — роботи зі створення першого в Україні високоякісного сорту пшениці, що містить унікальний ген, здатний суттєво підвищити вміст білків у зерні без помітного зниження врожайності.

Екологи спільно з європейськими партнерами розробили План дій ЄС щодо охорони та збереження диких бджіл-запилувачів, яким найбільше загрожує зникнення.

Соціологи Академії презентували результати дослідження «Стресові стани населення України в контексті війни», а також «Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023», де проаналізували й інтерпретували отримані в перший рік війни емпіричні дані щодо масштабних і суперечливих змін у станах і соціальних процесах, в оцінках, настроях, прагненнях, політичних уподобаннях і пріоритетах громадян України.

Побачили світ чимало наукових видань наших соціогуманітаріїв. Зокрема, монографії істориків — «Війна Росії проти України та міжнародне співтовариство», «До свободи крізь вогонь: Україна проти рашизму». Літературознавці та мистецтвознавці продовжували працювати над багатотомними видавничими проектами, вийшли друком чергові томи «Історії української літератури», «Української музичної енциклопедії», «Словника української мови», «Шевченківської енциклопедії» та енциклопедичного словника «Олександр Довженко: між тоталітаризмом і національною ідеєю». Колектив учених Секції суспільних і гуманітарних наук підготував ґрунтовну Національну доповідь «Збереження і розвиток України в умовах війни та миру», де зроблено спробу відповісти на питання: що означає справедливий мир для нашої країни в умовах формування нового світового порядку?

Безумовно, зараз посилену увагу науковці Академії приділяють *розробкам для зміцнення обороноздатності і безпеки держави*, розв'язанню інших актуальних для держави і суспільства проблем.

На базі однієї з наших установ створено центр підготовки операторів БпЛА, сертифікований за проектом «Армія дронів» Міністерства цифрової трансформації України. Спільно з Центральним науково-дослідним інститутом озброєння та військової техніки Збройних сил України започатковані та системно проводяться важливі дослідження фізико-механічних характеристик матеріалів фрагментів засобів ура-

ження, застосовуваних країною-агресором: крилатих, балістичних та аеробалістичних ракет, ракет повітря-повітря, баражувальних боєприпасів і безпілотних авіаційних комплексів, снарядів до реактивних систем залпового вогню тощо. Ці дослідження дають змогу отримати нові відомості щодо технологічних рішень та оцінити можливість створення аналогічних матеріалів і технологій для їх подальшого використання підприємствами оборонно-промислового комплексу України. Спільно з цим інститутом створено цифрові інтелектуальні мовно-інформаційні системи та бази знань, призначені для аналізу систем озброєння та військової техніки, боєприпасів, виявлення військових країни-агресора, які скоїли злочини на території України (наразі база містить понад 70 000 персоналій російських військовослужбовців).

Для електромагнетної протидії ворожим дронам розроблено антидронові рушниці. Польові випробування показали, що вони є ефективним засобом для ураження дронів противника типу *FPV*, *Mavic* і *Mavic-3* з дальністю ураження від 450 до 600 м на різних частотах. Створено водневий перетворювач енергії як джерело автономного електричного живлення безпілотних літальних апаратів, у конструкції якого використано нові варіанти паливного елемента та ефективний накопичувач водню. Результати роботи впроваджено на ВАТ «МЕРИДІАН» ім. С.П. Корольова.

Вже апробовано новітню роботизовану зварювальну технологію, яку використовують у виготовленні, зокрема, модуля-башти бойових машин піхоти. У подальшому вона може бути застосована для модернізації спеціальної техніки під стандарт НАТО.

За розробленою технологією дугового напівавтоматичного наплавлення відновлено партію зношених траків і пальців гусениць бойових машин десанту. Відновлені деталі пройшли випробування в польових умовах і показали високу стійкість на рівні нових виробів, що підтверджено актом впровадження.

Загалом більше двохсот розробок, що стосуються найрізноманітніших воєнних застосувань, минулого року ми продемонстрували на спеціалізованій виставці, яку відвідало керівництво та військове командування держави. За результатами цього заходу триває спільна робота із забезпечення створення відповідного вітчизняного озброєння та військової техніки, укладаються договори із підприємствами-виробниками.

Подальшому розвитку в Академії оборонних та інших актуальних для держави розробок сприяло підписання угод про співпрацю з ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка», ПАТ «Мотор-Січ», ДП «НАЕК «Енергоатом»», Державним агентством України з управління зоною відчуження та Славутицькою міською радою, Національною академією Служби безпеки

України, Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій».

Серед вагомих минулорічних результатів — завершення робочого проекту вітчизняного виробництва поглинальних елементів системи управління та захисту для АЕС України. Це необхідно, щоб зробити атомну енергетику України незалежною від імпорту таких систем з країни-агресора, яка до останнього часу залишалась їх єдиним виробником. Дослідну партію вже поставлено на реакторні випробування на четвертому енергоблоці Рівненської АЕС.

Завдяки визначенню оптимальних режимів і конструкцій електро-термооброблення силових кабелів на промисловій лінії ПАТ «Завод Південкабель» (м. Харків) забезпечено серійний випуск кабелів з алюмінієвою жилою підвищеної гнучкості та стійкості до зовнішніх впливів. Така продукція вкрай необхідна для скорочення термінів відновлення об'єктів критичної інфраструктури енергозабезпечення України.

Свою ефективність на прикладі знезараження радіоактивних відходів з об'єкта «Укриття» у Чорнобильській зоні відчуження продемонструвала унікальна плазмо-хімічна технологія очищення радіоактивних розчинів, що руйнує стійкі органічні сполуки та одночасно синтезує наносорбенти з високоефективною сорбцією цезію, стронцію, європію та америцію.

Науковці наших академічних інститутів активно долучилися до проведення досліджень, прогнозування розвитку подій та оцінки наслідків для навколишнього середовища катастрофи на Каховській ГЕС після її підриву росіянами. Зокрема, досліджено водний баланс і динаміку природного стоку Нижнього Дніпра та запропоновано альтернативний сценарій відновлення Каховського водосховища, а саме зведення дамби у північно-східній мілководній частині водосховища, де була розташована територія сакрального Великого Лугу.

Велика увага приділялась новим інноваційним розробкам в інтересах медицини. Серед них препарат Метовітан, який підвищує життєстійкість організму та покращує функцію печінки. Виключну ліцензію на його випуск передано ПрАТ «Технолог». Напрацьовано дослідну партію препарату Альфакогнітин для профілактики і лікування когнітивних і психічних порушень у людей, викликаних епідемією COVID-19 та посттравматичним синдромом. Актуальним є й розроблення аутологічного фібринового гелю для стимуляції регенерації кісткових і м'яких тканин, який вироблятиме фармацевтична компанія «Юрія-Фарм». На підприємстві ТОВ «Ві-Кьюб» створено технологічну лінію виробництва антисептичних пов'язок для лікування опіків і ран. А ДП «Радма» цілодобово стерилізує різноманітну медичну продукцію, необхідну для фронту та шпиталів.

Вагомою складовою наукового забезпечення вирішення актуальних державних проблем є *науково-експертна діяльність Академії*. Варто лише сказати, що протягом останнього року Академія підготувала близько двох тисяч експертних висновків на запити Верховної Ради України, центральних органів виконавчої влади та державних відомств, а Законом України «Про правотворчу діяльність» Національну академію наук України визначено головною експертною установою з проведення юридичної (правової) експертизи проектів законів, покладено також завдання щодо розроблення один раз на п'ять років Наукової концепції розвитку законодавства України. Для виконання цих нових функцій у відання Академії передано Інститут правотворчості та науково-правових експертиз, а також передбачено створити Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності при Президії НАН України. До цієї ради, окрім науковців з інститутів НАН України, увійдуть також представники Національної академії правових наук і провідних юридичних закладів вищої освіти. Посиленню та об'єднанню науково-експертного потенціалу академічної науки сприяє затвердження програм спільної діяльності нашої Академії з національними галузевими академіями наук на 2023—2025 роки. Це також дає змогу організовувати міждисциплінарні дослідження з актуальних наукових напрямів та активізувати співпрацю науковців у сфері інноваційної діяльності.

Усупереч складнощам *розвивалась і набирала нових обертів міжнародна співпраця*. Протягом року відбулась серія зустрічей на високому міжнародному рівні, в яких я мав честь брати участь. На них презентовано досягнення вітчизняної науки, розглянуто проблеми її діяльності в умовах російської агресії, обговорено можливі шляхи їх вирішення. Численні програми підтримки учених з України, запроваджені урядами та науковими центрами багатьох країн ще з початку повномасштабного російського вторгнення, тривали і у 2023 році. Водночас було оголошено нові конкурси на отримання українськими науковцями грантів, зокрема, що найголовніше, на проведення ними досліджень саме в Україні. Серед них і конкурс за трирічною програмою підтримки українських дослідницьких груп, започаткований Польською академією наук спільно з Національною академією наук США. Сьогодні програма є найбільшою і наймасштабнішою. З 18 проектів-переможців конкурсу одинадцять виконують колективи установ НАН України.

Завдяки тісній співпраці з німецькими колегами заплановано створення спільних центрів передових досліджень; два з них — за участю установ НАН України: Центр передового дослідження квантових матеріалів, що працюватиме над пошуком нових квантових матеріалів для створення технологій майбутнього, та Центр передового дослідження

плазмових технологій, що працюватиме над використанням плазмових технологій у виробництві компонентів спінтроніки, які є основою для комп'ютерів наступного покоління. У реалізації цих проектів братимуть участь наукові колективи Київського академічного університету та Харківського фізико-технічного інституту. На це Німеччина виділила близько 10 млн євро.

Установи Академії не припиняють участі в європейських програмах. Вони плідно працюють і над розширенням двосторонньої співпраці з міжнародними організаціями та партнерами з інших країн. Слід відзначити й отримання сучасних наукових приладів як гуманітарної допомоги від провідних світових компаній-виробників. Із запланованих 15 новітніх приладів до наших установ вже надійшло 14.

Безперечно, у звітній доповіді не можна обійти *проблемні моменти нашої діяльності*. Почну з фінансового забезпечення. У 2023 році довелося зменшити сумарне базове фінансування установ Академії на 9 % відносно показника 2022 року. За цих обставин з 15 затверджених раніше цільових програм наукових досліджень профінансовано тільки ті три, термін виконання яких завершувався у звітному році. Були повністю відсутні вкрай необхідні «капітальні видатки», в т. ч. на закупівлю наукового обладнання. Середня зайнятість в Академії становила 9,2 місяці, а середній коефіцієнт режиму робочого часу — менше 0,8. Середньомісячна заробітна плата працівників НАН України складала близько 12 тис. грн на місяць і була меншою ніж у 2022 році та значно меншою за аналогічний показник в економіці та промисловості України. Обсяг фінансування Академії у поточному році передбачено у сумі 5,8 млрд грн, що на 27,7 % більше ніж у 2023 році. Але його збільшення пов'язане насамперед із запланованим підвищенням розміру мінімальної заробітної плати і відповідним збільшенням ставки першого тарифного розряду. А заплановане збільшення тарифів на комунальні послуги, інфляція, а також витрати, пов'язані з ліквідацією наслідків російської агресії, не дають нам великого оптимізму щодо суттєвого покращення фінансового стану. НАН України вимушена буде продовжити мораторій на виконання цільових програм наукових досліджень. Нам необхідно максимально залучати додаткові позабюджетні надходження, насамперед за рахунок допомоги з боку іноземних партнерів, участі наших учених у наукових проектах і конкурсах.

Але попри всі проблеми, пов'язані з недостатнім фінансуванням, хочу звернути увагу керівників наших установ на ту обставину, що недостатнє фінансування не може бути підставою для відмови від першочергового виконання робіт на замовлення ВПК та на запити військових частин. І якщо немає змоги отримати додаткові кошти (від НАН України чи від замовника), то варто переглядати і вносити зміни і допов-

нення у робочі плани відомчих науково-дослідних робіт, аби швидко долучитися до виконання завдань першочергової ваги і зробити все від нас залежне для допомоги Збройним силам України, використовуючи наші внутрішні можливості.

Вкрай важливим залишається питання збереження кадрового потенціалу. Як і в попередні роки, ми вживали всіх можливих заходів із підтримки та залучення наукової молоді. У 2023 р. за рахунок коштів, передбачених у бюджеті НАН України за бюджетною програмою «1230», у дослідницьких лабораторіях / групах молодих учених виконано 38 наукових проєктів за грантами НАН України. Загалом грантові виплати одержали близько 150 молодих вчених із 43 наукові установи НАН України. Проведено конкурси на призначення стипендії імені академіка Б.Є. Патона, стипендії Президента України для молодих вчених і стипендії НАН України для молодих учених. У липні минулого року за результатами конкурсу розпочато виконання 94 науково-дослідних робіт молодих учених НАН України. Обсяг фінансування цих проєктів у 2023 р. становив 5,5 млн грн. Забезпечено фінансування 19 молодих учених у межах програми постдокторальних досліджень НАН України з метою залучення до роботи в наукових установах НАН України молодих науковців з інших установ, зокрема закладів вищої освіти. Завдяки цільовій фінансовій підтримці, наданій Академією, 13 науковців після завершення терміну постдокторантури працевлаштовано у відповідних установах на постійній основі. Проте, незважаючи на всі зусилля, чисельність молодих учених в НАН України скорочується. За два роки повномасштабної війни вона зменшилась на 23,5 %, а кандидатів наук з-поміж них — на 28,4 %. Як усі ми розуміємо, розмір зарплат і рівень життя науковця в Україні аж ніяк не спонукають до повернення з-за кордону.

Хочу відзначити, що в минулому році суттєво активізувала роботу з науковою молоддю Рада молодих вчених НАН України. Вона сприяє поширенню корисної інформації серед молодих науковців, проводить багато заходів для опанування нових знань і навичок, важливих для ефективного виконання наукових досліджень. Також минулого року Рада молодих вчених започаткувала та провела конкурс «Найкращий молодий учений Академії», за результатами якого 15 молодих дослідників отримали пам'ятні відзнаки та грошові винагороди.

Розв'язання надзвичайно гострої проблеми залучення талановитої молоді до наукової сфери значною мірою залежить від подальшого розвитку *інтеграційних зв'язків із освітянською галуззю*. Минулого року науковці Академії спільно з освітянами виконали 130 спільних наукових проєктів, підготували понад 90 монографій, 120 підручників і навчальних посібників. Мережа спільних із закладами вищої освіти науково-навчальних структур (у 2023 році таких діяло 209) була задіяна

у підготовці близько 700 студентів магістратури. Традиційно плідною була творча співпраця з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, НТУ України «КПІ імені Ігоря Сікорського», Харківським національним університетом ім. В.Н. Каразіна, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Львівською політехнікою та багатьма іншими. Продовжувало працювати Відділення цільової підготовки Київського національного університету імені Тараса Шевченка при НАН України, яке, до речі, вже багато років поспіль проводить конкурси на виконання спільних проектів науковців університету і Академії. Треба відзначити і конструктивну співпрацю з Міністерством освіти і науки.

Наступне проблемне питання — це *розвиток нашої наукової інфраструктури*. Внаслідок російських обстрілів пошкоджено або повністю знищено близько 270 об'єктів майнового комплексу Академії. Відновлення зруйнованої наукової інфраструктури вимагає колосальних коштів — за найскромнішими підрахунками це близько 1,2 млрд грн. У багатьох випадках наші науковці власними силами відновлюють пошкоджені об'єкти. Дещо вдалося зробити з допомогою закордонних партнерів. Наприклад, фахівці ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» самотужки відновили та ввели в експлуатацію лінійний резонансний прискорювач ЛУЕ-40. Розпочато роботи з відновлення радіотелескопів УТР-2 та ГУРТ Радіоастрономічного інституту. В Інституті імпульсних процесів і технологій відремонтовано унікальне обладнання двох електрофізичних лабораторій. Приємно також відзначити, що, незважаючи на складний воєнний час, у НТК «Інститут монокристалів» вдалося відкрити нову лабораторію з найсучаснішим обладнанням для проведення комплексних мікробіологічних та молекулярно-генетичних досліджень.

Не могу оминати увагою результати нещодавно проведеного Державною аудиторською службою України фінансового аудиту виконання бюджетних програм Національною академією наук України. Є чимало зауважень щодо діяльності організацій, де проводили аудит, виявлено окремі порушення. Наголошую, що вони потребують негайного реагування, усунення та недопущення виникнення у майбутньому.

Що стосується *оптимізації структури нашої Академії* стосовно скорочення кількості відділень, на жаль, у звітний період зрушень у виконанні відповідного завдання Концепції розвитку та Плану реформування НАН України на період до 2025 року не відбулося. І це засвідчив, зокрема, розгляд питання на засіданні Президії нашої Академії 3 квітня поточного року. Безумовно, оптимізація є дуже складною і «дражливою» справою, але надзвичайно важливою, і відкладати її до закінчення дії воєнного стану ми не маємо ніяких підстав. І зволікати теж. Секціям

спільно зі своїми науково-координаційними радами необхідно підготувати конкретні пропозиції щодо нового переліку відділень, їхніх назв і наукових установ, що входитимуть до складу кожного відділення. Оптимізована мережа відділень Академії має бути обов'язково внесена на розгляд Загальних зборів у наступному році. Що стосується оптимізації мережі наукових установ, то така робота вже проводиться. Протягом останнього року припинено діяльність двох наукових установ 11 державних підприємств, до сфери управління Фонду державного майна передано 60 18 суб'єктів господарювання. І робота з оптимізації буде продовжена. Для цього важливо знати ефективність діяльності установ, оцінених за нашою «академічною» методикою.

Але крім нашого оцінювання особливе значення матиме чергова *державна атестація*. Тут принагідно зазначу, що 18 квітня цього року Міністерство освіти і науки України оприлюднило проект наказу «Про державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності», який містить пропозиції щодо нової процедури та методики проведення такої атестації, якою передбачено оновлені алгоритми підрахунку підсумкових цифрових показників результатів атестації. Прошу всі колективи долучитися до обговорення цього засадничого документа та подати свої пропозиції. Підкреслюю, що результати атестації за новою методикою багато в чому визначатимуть майбутнє наших установ і, можливо, обсяги фінансування.

Сьогодні, зважаючи на стан економіки України, вкрай необхідно також максимально пришвидшити *впровадження інноваційних технологій і розробок*, визначити інноваційно привабливі напрями розвитку економіки і сконцентрувати на них прикладні дослідження. Самостійно, там де це можливо, ініціювати створення малих підприємств та співпрацю з виробничниками. Важливою у цьому напрямі є робота Науково-технічної ради НАН України. Нещодавнє засідання ради зібрало 19 представників наукових установ Академії, органів державної влади, закладів вищої освіти, національних галузевих академій наук і керівників провідних промислових підприємств. Нам, зокрема, вдалося обговорити актуальні проблеми, пов'язані з впровадженням результатів наукових розробок у виробництво готової продукції. Також були запропоновані рішення щодо подолання залежності нашої країни від імпорту критичних технологій шляхом використання результатів науково-технічних розробок та кадрового потенціалу наукових установ Академії.

Шановні колеги! Вагомі наукові результати, отримані нашими науковцями, дають всі підстави стверджувати, що попри надскладні обставини Академія вистояла, зберегла здатність підтримувати високий

рівень фундаментальних досліджень і робити внесок у зміцнення оборони і безпеки держави. Ми не впали у відчай і продовжуємо працювати задля блага народу України.

Насамкінець я хочу вкотре висловити щиру вдячність нашим науковцям і всім працівникам Академії за їхню мужність і самовіддану працю. Я дякую всім нашим захисникам і захисницям. Дякую нашим науковцям, які сьогодні служать у лавах Збройних сил України. Дякую всім нашим науковим колективам, які роблять велику справу, надаючи воєнно-технічну, матеріальну і фінансову допомогу ЗСУ. Глибока вдячність і шана всім, хто виборює нашу перемогу!

Слава Україні! Дякую за увагу!